

stor sannolikhet riktigt. Även den tredje Gällstainskriften (U 232) är troligen utförd av denne ristare. Av detta och av det förhållandet, att också U 210, som Hedinvi Halvdansdotter låter resa åt sin make, utförts av Öpir torde framgå, att denne ristare i dessa trakter har varit verksam under lång tid (se Brate a. a., s. 111). Ristningarna visa vid sidan av påfallande överensstämmelser också vissa olikheter, som göra det troligt, att de ristats med ett ganska avsevärt tidsmellanrum. Den här behandlade inskriften torde i tiden ligga emellan U 229 och U 232. Att den måste vara yngre än den förra, är uppenbart redan av innehållet. Då *Halfdan* nämnes före *Tobbi* i U 229, torde han ha varit den äldste sonen, och någon sannolikhet finnes då för, att han har dött först av de båda bröderna. Den följande ristningen (U 232) gör också i sin yttre anordning ett yngre intryck än de båda andra runstenarna.

232. Gällsta, Vallentuna sn.

Pl. 145.

Litteratur: L 454, D 2:101. J. Bureus, F a 6 s. 173 n:r 52 (Rhezeliuss), F a 5 n:r 448, F a 1 s. 99, F a 10:1 n:r 181; M. Aschaneus, F b 18 s. 13 f.; F. Burman i Nova Acta R. Societatis Scient. Upsaliensis, Vol. 5 (1792), s. 310; R. Dybeck, Svenska runurkunder 2 (1857), s. 34, Vallentuna socken 1860 (ATA), Berättelse för år 1867, 1868 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 84; E. Brate, Anteckningar 1904 (ATA), Svenska runristare (1925), s. 110.

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning F a 10:1; Aschaneus, teckning (F b 18); Dybeck, D 2:101; E. Brate foto 1904 (ATA).

Runstenen står rest i västra kanten av byvägen Gällsta—Grana, mitt för en källa, 10 m. SV om det vägsäl i Gällsta, som bildas av denna väg och byvägen Grävelsta—Sursta. Platsen är utmärkt på geologiska kartbladet »Rydboholm».

»Widh Giällestadh» enligt F a 6, F a 5 och F a 10:1. Bureus antecknar i F a 5 (s. 194): »J Gällestad skref Jon Håkanson äro 3 Runestenar en i hwart Gerdet och en i engen.» Aschaneus anger platsen utförligare: »Sunnan före Gällestadh, wid vägen, och springkällan, står denna blå glittrande R. 4.»

Fig. 232. U 232. Gällsta, Vallentuna sn.
Efter teckning av Rhezelius.

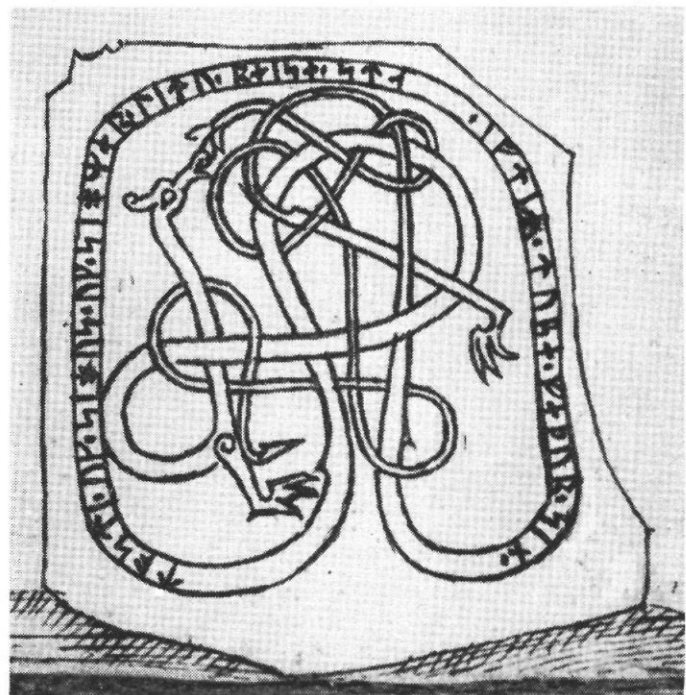

Fig. 233. U 232. Gällsta, Vallentuna sn.
Efter teckning av Aschaneus.

Inskriften har icke undersökts av Peringskiöld eller Celsius. Den tolkas, efter den gamla läsningen, av F. Burman (a. a.) och upptages av Liljegren (L 454), men f. ö. omnämnes den först av Dybeck (se U 229). Denne påpekar (*Svenska runurkunder*): »Äfven äro två stenar vid Gällstad (Liljegr. 453 och 454) i behåll.» I D 2:101 meddelar Dybeck om U 232: »En nyligen rest sten vid byvägen vester ut från Gällstad.» Samma upplysning återfinnes i *UFT*. Brate påpekar (»Anteckningar» 1904), att stenen »står något tillbakalutad men stödd af stenar på baksidan.»

Blågrå granit. Höjd 1,30 m., bredd vid foten 1,35 m., på mitten 1,30 m. Ytan är tämligen jämn. Ristningen är i stort sett väl bevarad.

Inskrift:

tosti · uk · sihus · uk · sihmar · litu · raisa · sta - - · iftir · tuba · fapur · sin
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

Tosti ok Siguss ok Sigmarr letu ræisa stæ(in) æftir Tobba (Tubba), faður sinn.

»Toste och Sigus och Sigmar läto resa stenen efter Tobbe, sin fader.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar utan sk. Bst i **a**- och **n**-runorna korsa hst; **o**-runan (2) har bst endast till höger om hst. 32 **a** har, eftersom övriga **a**-runor äro dubbel-sidiga, antagligen förlorat bst till höger om hst i det stora bortfallet. Efter 32 **a** är stenen skadad 20 cm. På detta parti skulle fyra runor ha kunnat få plats. Ristaren har här sannolikt lämnat ett stycke på omkring 10 cm. utan runor. 36 **f** har en oregelbunden form, i det att övre bst utgår från i det närmaste samma punkt på hst som den nedre bst. 46 **p** har normal form och avviker sålunda från de **p**-runor, som finnas på U 229 och U 231. — Rhezelius: sk efter 29 **a** saknas; sk efter 51 **n**. (Denna läsning också i F a 5, med undantag av att sk efter 29 **a** där är insatt). Teckningen i F a 10:1: runan 3 **s** är överhoppad; sk efter 51 **n**. — Aschaneus: sk efter 51 **n**. — Dybeck (*Svenska runurkunder*): »Å den sednare» — därmed åsyftas U 232 — »är *Tosti* uttryckt med $\uparrow\downarrow\uparrow\downarrow$. Der står vidare $\downarrow\uparrow\downarrow\downarrow$, icke $\downarrow\uparrow\downarrow\downarrow$, samt $\uparrow\downarrow\downarrow$, icke $\uparrow\downarrow\downarrow$.»; D 2:101: sk efter 5 i saknas.

Tosti är kortnamn till *Þorstæinn*, se Sö 179. Namnet var under medeltiden »rätt vanligt» (Lundgren-Brate), och det är även känt från ett 10-tal andra svenska runinskrifter (från Uppland, Södermanland, Östergötland, Västergötland, Småland, Öland och Skåne). Namnet var, i likhet med andra kortnamn, vanligare i Danmark och Sverige än på Island och i Norge. Namnet »hör på västnord. område tydligen till de lånfångna» (Lind, *Dopnamn*, sp. 1040). Det har också varit relativt vanligt i England, se E. Björkman, *Nordische Personennamen in England*, s. 144 f.

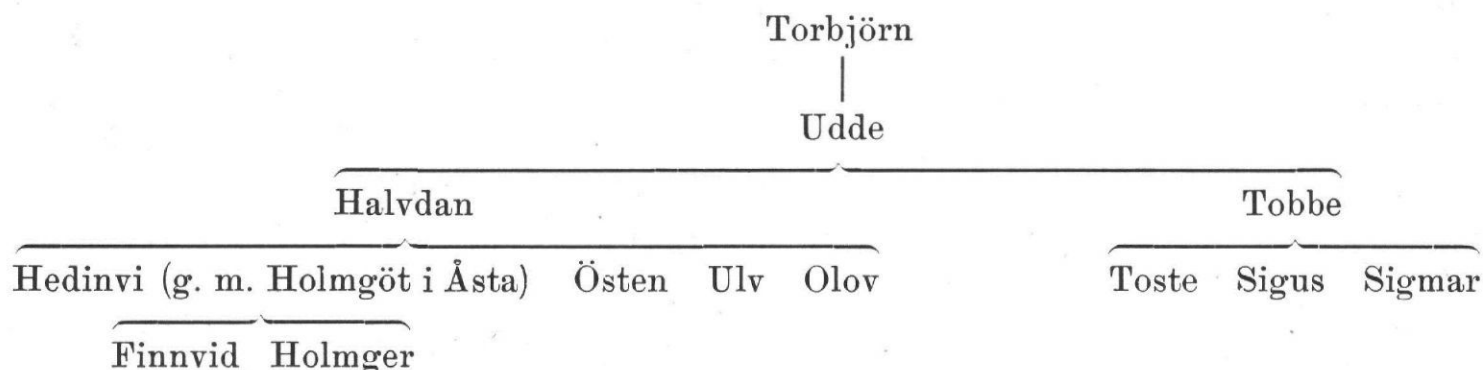
De båda andra sönernas namn, vilka ge exempel på variation, skrivas **sihus** och **sihmar**. Det förra namnet har diskuterats. Bugge anser (*ANF* 2, 1885, s. 164), att det är utvecklat ur *Sigfúss*; *f* > *v*, innan det faller. Bugge sammanställer skrivningen med **kupastr** (L 717), där ett *v*, uppkommet ur ett äldre *f*, fallit bort i uttalet; se även M. Lundgren, *ANF* 10, s. 180 f. Ett mansnamn *Sighus* (*Sigus*) påträffas i medeltida norrländska och finska diplom (Lundgren-Brate). Liljegren har, av okänd anledning, ändrat namnet till *Sikviþr*.

Den tredje och antagligen yngste sonen heter *Sigmarr*. Namnet är belagt ytterligare två gånger i runinskrifter (beläggen äro från Uppland), se U 43. Under medeltiden påträffas namnet några gånger i Uppland och Södermanland. Det ingår också i ortnamnet *Sigmarsholm* i Västmanland (*In sigmarsholm*, 1344). Jfr *Sigimerus*, *Sigismeres* (M. Schönfeld, *Wörterbuch der altgermanischen Personen- und Völkernamen*, 1911, s. 204 f.). Om *Tobbi* (*Tubbi*) se U 229.

Burman översätter inskriften (a. a.): »Tosti & Sikus & Sikmar lapidem erigendum curarunt memoriæ Tupi patris sui.»

Ristningen är, som redan Brate har framhållit, med all sannolikhet utförd av Öpir; se U 231.

Av Gällsta-släkten känna vi sålunda nu genom de tre runstenarna (U 229, 231, 232) följande medlemmar:

233. Kusta, Vallentuna sn.

Pl. 146.

Litteratur: B 71, L 457, D 2: 99. J. Bureus, F a 6 s. 140 n:r 24 (Axehiellm), F a 5 n:r 455, F a 1 s. 100, F a 10:1 n:r 121 (Rhezeliuss); J. Hadorph, Resejournal (i Peringskiölds Monumenta 3); J. Peringskiöld, F 1 5:1 n:r 17, Monumenta 3, bl. 166; O. Celsius, SR 2, s. 103; R. Dybeck, Vallentuna socken 1860 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 85; E. Brate, Anteckningar 1904 (ATA), Svenska runristare (1925), s. 111.

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (F a 10:1); Peringskiöld, teckning (F 1 5:1); Peringskiöld och Hadorph, träsnitt (i F 1 5:1, Monumenta 3 och B 71); Dybeck, D 2: 99; Brate foto 1904 (ATA).

Runstenen står rest N om mangårdsbyggnaden, några få meter utanför gårdsplanens staket.

Äldre uppgifter om runstenen äro sparsamma. Axehiellm anger dess plats endast med orden: »J Walentuna Sochn». I F a 5 saknas överskrift, men i marginalen är tillfogat: »Mölneby». En annan runsten från Kusta (U 234) behandlas där två sidor tidigare under riktig rubrik. I F a 10:1 upptages av de tre Kusta-stenarna endast U 233, men icke heller här finnes någon plats angiven; det är f. ö. enda gången i denna handskrift, som ett sådant förbiseende förekommer. Över teckningen i F 1 5:1 står emellertid: »Kusta Norr wijd byn. Waltuna Sochen», och samma uppgift är skriven med bläck på träsnittet i *Monumenta*. I Hadorphs »Resejournal» anges platsen vara: »Kusta tomt». (Liljegren: »N vid byen, i kanten af en liten stenkrets.») När Dybeck besöker platsen 1863(?), står runstenen »i trädgården norr om boningshusen». (Dybeck uppger i sin »Årsberättelse» 1863: »Vallentuna sockens samtliga runstenar granskades. De äro nästan alla i lägervall.») *UFT*: »Kusta är numera herregård, och stenen står på norra ändan af gården midt emot porten af stora bygningen.»

Ljusröd gnejsgranit. Höjd 1,30 m., bredd (nedtill) 1,07 m. Ristningsytan är vittrad och skrovlig.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre läsningar):

ilafr · uk · osmuntr · uk · istain · litu · risa · stain · iftir - olaf · faður · sin · in · k[upluk · at ·
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60
 t]an · sun si[n]
 65 70

Æilafr ok Asmundr ok Øystæinn letu reisa stæin æftir Olaf, faður sinn, en Guðlaug at Dan, sun sinn.

»Elov och Åsmund och Östen läto resa stenen efter Olov, sin fader, och Gudlög åt Dan, sin son.»